

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΗΓΕΤΕΣ

Βασιλική Λάμψα, Ενέιντα Λούπο, Παυλίνα Μυρθιανού, Γλυκερία Σπύρου

ΨΧ116: ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ
ΤΜΗΜΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΕΚΠΑ
ΧΕΙΜΕΡΙΝΟ ΕΞΑΜΗΝΟ 2024-2025

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

- Εισαγωγή
- Μέτρηση προσωπικότητας από απόσταση
- Μοντέλο πέντε παραγόντων
- Κίνητρα
- Ναρκισσισμός
- Λήψη αποφάσεων
- Διαχείριση κρίσεων
- Περιορισμοί και συζήτηση

Εισαγωγή

- Η προσωπικότητα αποτελεί ένα σύνθετο και πολυδιάστατο πεδίο μελέτης.
- Η μελέτη της προσωπικότητας πολιτικών ηγετών είναι ακόμα πιο σύνθετη καθώς δεν υπάρχει άμεσος τρόπος μέτρησης της.
- Είναι σημαντικό να μην αποδίδονται κοινωνικά φαινόμενα σε ατομικά στοιχεία όπως αυτά της προσωπικότητας.
- Ωστόσο, ενδιαφέρον παρουσιάζει πώς η συμβολή της προσωπικότητας ενός ηγέτη μπορεί να αλλάξει την ενδεχόμενη πορεία των πολιτικών γεγονότων.

Μέτρηση χαρακτηριστικών από απόσταση

- Η προσωπικότητα των πολιτικών ηγετών δεν μπορεί να μετρηθεί μέσω των υπάρχοντων τεστ προσωπικότητας καθώς αυτά δεν μπορούν να συμπληρωθούν αυτοπροσώπως από κάποιον ηγέτη, οπότε ο μόνος τρόπος είναι μέσω της εξ αποστάσεως παρατήρησης.
- Το κοινωνικό πλαίσιο, τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας, οι γνωσίες και τα κίνητρα, είναι τα τέσσερα στοιχεία που διαχωρίζουν τα σταθερά από τα ευέλικτα στοιχεία της προσωπικότητας.
- Το κοινωνικό πλαίσιο διαμορφώνει την προσωπικότητα, και είναι αυτό που καθορίζει το φυσιολογικό ή όχι σε κάθε κουλτούρα.
- Χαρακτηριστικά προσωπικότητας αποτελούν τα εξωτερικά, παρατηρήσιμα στοιχεία της, όπως ορίζονται κυρίως μέσω του μοντέλου των Πέντε Μεγάλων Παραγόντων και αναλύονται μέσω αυθόρμητων δηλώσεων των ηγετών.

Μέτρηση χαρακτηριστικών από απόσταση

- Γνωσίες είναι οι πεποιθήσεις και οι αξίες που διαμορφώνουν τη προσωπικότητα ενός ηγέτη.
- Κίνητρα αποτελούν όσα κατευθύνουν την συμπεριφορά ενός ηγέτη με βάση τους στόχους του, σε σύγκριση πάντα με τα αντίστοιχα της κοινωνίας.
- Ιδανικός ο συνδυασμός μεθόδων για την πιο πολύπλευρη μέτρηση των χαρακτηριστικών της προσωπικότητας.
- Η πολιτική ψυχογραφία πραγματοποιείται σε τρία στάδια: (1) φαινομενολογία μη αναμενόμενων δράσεων, (2) δυναμική εξήγηση, (3) εντοπισμός πιθανής προέλευσης στα παιδικά χρόνια (Winter, 2013).
- Γίνεται χρήση τριών τεχνικών όπως η συμπλήρωση κλιμάκων αξιολόγησης, κατά κύριο λόγο από ανθρώπους που ανήκουν στο στενό περιβάλλον του ηγέτη ή από ιστορικούς και πολιτικούς βιογράφους.

Μέτρηση χαρακτηριστικών από απόσταση

- Η τεχνική q-short, στην οποία παρατίθεται μια μεγάλη λίστα επιθέτων, και συμπληρώνεται κατά πόσο ισχύουν ή όχι για τον κάθε ηγέτη, και σε ποιο βαθμό.
- Η τεχνική της ανάλυσης περιεχομένου, κυρίως δημόσιων λόγων και συνεντεύξεων.
- Μία από τις πιο ευρέως χρησιμοποιούμενες μεθόδους είναι η Ανάλυση Ηγετικών Γνωρισμάτων (Hermann, 2002) που στηρίζεται στην υπόθεση ότι οι πιο συχνά χρησιμοποιούμενες φράσεις είναι και οι πιο σημαντικές για τον κάθε ηγέτη.
- Η ανάλυση αυτή κατατάσσει τους ηγέτες σε επτά γενικές κατηγορίες που αφορούν τον τρόπο με τον οποίο κυβερνούν, αυτές είναι: ανάγκη για εξουσία, πίστη στην ικανότητα ελέγχου γεγονότων, αυτοπεποίθηση, γνωστική πολυπλοκότητα, εστίαση στο έργο, δυσπιστία προς τους άλλους και ενδο-ομαδική προκατάληψη.
- Οι παραπάνω κατηγορίες συνήθως συνδέονται με άλλους παράγοντες όπως η επιτυχία ή ο τρόπος διαχείρισης κρίσεων κ.ά.

Μοντέλο Πέντε Παραγόντων

- Το μοντέλο Big 5 των Costa & McCrae αποτελεί ένα από τα κυρίαρχα μοντέλα αξιολόγησης της πολιτικής προσωπικότητας και της επιτυχημένης ηγεσίας.
- Οι περισσότερες έρευνες παρουσιάζουν μεικτά αποτελέσματα.
- Η δεκτικότητα στην εμπειρία και στις αξίες φαίνεται να έχει θετική συσχέτιση με την επιτυχία όπως αυτή αξιολογήθηκε από ιστορικούς μέσω του NEO Personality Inventory (Rubenzer et al., 2000).
- Η δεκτικότητα φαίνεται να συνδέεται με τον παράγοντα g του Spearman.
- Παράδειγμα ηγέτη με υψηλή δεκτικότητα και αποδιδόμενη επιτυχία αποτελεί ο Abraham Lincoln.

Μοντέλο Πέντε Παραγόντων

- Η ευσυνειδησία επίσης φάνηκε να συνδέεται με την επιτυχία με χαρακτηριστικό παράδειγμα τον George Washington.
- Σημαντικό αντιπαράδειγμα εδώ αποτελούσε ο John F. Kennedy που εμφάνιζε χαμηλή ευσυνειδησία αλλά αξιολογήθηκε ως επιτυχημένος ηγέτης.
- Ο νευρωτισμός είχε υψηλή αρνητική συσχέτιση με την επιτυχία.
- Η εξωστρέφεια είχε μέτρια προς υψηλή συνάφεια με κύριο υποπαράγοντα τη δυναμικότητα.
- Η προσήνεια εμφάνιζε τη χαμηλότερη συνάφεια με την επιτυχία συγκριτικά με τους άλλους παράγοντες.

Μοντέλο πέντε παραγόντων

- Έρευνα των Silvester et al. (2013) συμπέρανε πως οι πολιτικοί ηγέτες που αναμένονται να είναι επιτυχείς κρίνονται ως περισσότερο ανθεκτικοί, ικανότεροι να αντιπροσωπεύουν και να συμπάσχουν με τον κόσμο και να παρουσιάζουν καλές αναλυτικές ικανότητες. Έχουν επίσης χαμηλή βαθμολογία πολιτικής χειραγώγησης.
- Ο παράγοντας της ευσυνειδησίας σχετίζεται σημαντικά με τη συμπόνοια και τις αναλυτικές δεξιότητες, ενώ ο νευρωτισμός παρουσιάζει αρνητική συσχέτιση με την αντοχή και τις αναλυτικές δεξιότητες.
- Ο μακιαβελισμός συνδέεται θετικά με την πολιτική χειραγώγηση.
- Τέλος, η εξωστρέφεια δεν παρουσιάζει μεγάλη συσχέτιση με κανέναν από τους παράγοντες πολιτικής συμπεριφοράς.

Τυπολογίες

- Τα χαρακτηριστικά των ηγετών είναι έμφυτα ή αναδύονται όταν το απαιτεί η κατάσταση;
- Ερευνητικά αποτελέσματα και για τις δύο περιπτώσεις: προσανατολισμένοι στο έργο έναντι προσανατολισμένων στις σχέσεις ή ιδεολόγοι έναντι ομορτυνιστών, κ.ά. (Hermann et al., 2001).
- Οι πρώτοι αξιολογούν το περιβάλλον μέσα από τις πεποιθήσεις τους, δρουν με βάση προσωπικές μεταβλητές και δύσκολα αλλάζουν τη συμπεριφορά τους. Είναι αποφασιστικοί και πιο πιθανό να χρησιμοποιήσουν αντιπερισπασμούς και αθέμιτα μέσα για να πάρουν τη λήψη αποφάσεων υπό τον έλεγχό τους.
- Οι δεύτεροι είναι προσαρμοστικοί, παίρνουν αποφάσεις από κοινού και είναι ανοιχτοί στην διαπραγμάτευση. Δείχνουν συμπόνοια και σπάνια προχωρούν σε ακραίες τακτικές.

Μελέτη περίπτωσης : Δικτάτορες

- Μία από τις πρώτες μελέτες προσωπικότητας του Adolf Hitler δημοσιεύεται από τον Carl Jung το 1939. Ο Jung γνώρισε τους Hitler και Mussolini και παρατήρησε την αλληλεπίδρασή τους, σημειώνοντας τον Mussolini ως ενεργητικό και προσιτό, ενώ τον Hitler ως αγέλαστο, κακοδιάθετο, φοβιστικό και απάνθρωπο.
- Οι Coolidge και Segal (2009) αξιολόγησαν τους Hitler και Saddam Hussein σύμφωνα με το DSM-IV.
- Τα συμπεράσματα που μπορούμε να εξάγουμε είναι ότι ο Saddam Hussein υπερείχε στον σαδισμό σε σχέση με τον Hitler. Όσον αφορά τους άξονες της αντικοινωνικότητας, του ναρκισσισμού και της παρανοϊκότητας οι τιμές παρουσίαζαν ελάχιστες διαφορές, με το κύριο χαρακτηριστικό του Hitler να είναι η παρανοϊκότητα.

Κίνητρα

- Τα κίνητρα παίζουν εξίσου σημαντικό ρόλο με τα χαρακτηριστικά προσωπικότητας.
- Ο Winter (2005) διακρίνει τα κίνητρα σε τρεις κατηγορίες: κίνητρα ισχύος, κίνητρα συσχέτισης και κίνητρα επίτευξης/επιτυχίας.
- Επισημαίνεται η διαφορά των χαρακτηριστικών από τα κίνητρα με τη περίπτωση του Richard Nixon που εμφάνιζε χαμηλή εξωστρέφεια αλλά υψηλό κίνητρο συσχέτισης.
- Μάλιστα, έχει γίνει σύνδεση των κινήτρων και με τη θεωρία του Barber (1992) για την προσωπικότητα των ηγετών και συγκεκριμένα με την ενεργά θετική και την ενεργά αρνητική προσωπικότητα.

Κίνητρα

- Οι σημαντικότερες συνάφειες που παρατηρήθηκαν για το κίνητρο ισχύος ήταν: η αποδιδόμενη σπουδαιότητα, η ένταξη σε συνθήκη πολέμου και η ενεργά θετική προσωπικότητα.
- Για το κίνητρο επίτευξης πιο σημαντικές συσχετίσεις ήταν με τον ιδεαλισμό και την ενεργά αρνητική προσωπικότητα.
- Το κίνητρο συσχέτισης είχε μόνο μία ισχυρή θετική συνάφεια με την πιθανότητα σκανδάλου
- Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι φαίνεται το κίνητρο ισχύος να είναι πιο αποτελεσματικό σε ένα πολιτικό περιβάλλον απ' ό τι το κίνητρο επίτευξης που φαίνεται να λειτουργεί καλύτερα σε ένα εταιρικό περιβάλλον.
- Για αυτόν τον λόγο, ο Winter (2005) χαρακτηριστικά αναφέρει ότι «η επιλογή πολιτικών ηγετών από τις τάξεις των επιχειρηματιών που διακατέχονται από κίνητρα επίτευξης (όπως μπορεί να συμβαίνει όλο και περισσότερο στην εποχή του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού) μπορεί να εγκυμονεί κινδύνους για τις δημοκρατικές αξίες».

Μελέτη περίπτωσης πολιτικών ηγετών: Vladimir Putin

- Τα κίνητρα του Ρώσου προέδρου Vladimir Putin (Semenova & Winter, 2020) κατά τη διάρκεια των δύο πρώτων θητειών του είναι απολύτως διαφορετικά από αυτά της τρίτης θητείας του.
- Αρχικά είχε υψηλότερο κίνητρο την επιτυχία, ακολουθούμενο από τη δύναμη και τελευταία τη συσχέτιση.
- Όταν εκλέχθηκε για τρίτη φορά το 2012 παρατηρείται αύξηση του κινήτρου συσχέτισης, γεγονός που εγείρει ερωτήματα. Την απάντηση προσφέρει η διπλή φύση του κινήτρου· ενώ η συσχέτιση μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη φιλικών σχέσεων με άλλους, μπορεί επίσης να δικαιολογήσει και επιθετικές συμπεριφορές. Εξαρτάται αποκλειστικά από τον προσδιορισμό των «άλλων», ποιοι δηλαδή εκλαμβάνονται ως εχθροί και φίλοι. Υψηλά επίπεδα συσχέτισης κάνουν τους ανθρώπους φιλικούς στους φίλους και εχθρικούς στους εχθρούς.

Μελέτη περίπτωσης πολιτικών ηγετών : Barack Obama

- Ο Barack Obama έχει ως κύριο χαρακτηριστικό την υψηλή συναισθηματική σταθερότητα, ενώ παρουσιάζει επίσης υψηλή δεκτικότητα σε εμπειρίες και ευσυνειδησία (Winter, 2011). Οι παράγοντες της εξωστρέφειας και της προσήνειας είναι δυσκολότερο να προσδιοριστούν με ακρίβεια, ωστόσο φαίνεται να βρίσκεται στο μέσο και των δύο.
- Όσον αφορά τα κίνητρα, το μεγαλύτερο ήταν αυτό της δύναμης, με τη συσχέτιση και την επιτυχία/επίτευξη να ακολουθούν αρκετά πιο πίσω.
- Αντιπαραθέτοντάς τον με τον προκάτοχό του George Bush, οι κύριες διαφορές εντοπίζονται στην χαμηλή δεκτικότητα σε εμπειρίες και ευσυνειδησία και στην υψηλότερη προσήνεια και εξωστρέφεια του Bush (McAdams, 2016· Winter, 2011).

Μελέτη περίπτωσης πολιτικών ηγετών : Donald Trump

- Ιδιαίτερη περίπτωση προσωπικότητας και κινήτρων.
- Υψηλός ναρκισσισμός σε συνδυασμό με εξαιρετικά υψηλή εξωστρέφεια και εξαιρετικά χαμηλή προσήνεια (McAdams, 2016).
- Κινητήριο συναίσθημα φαίνεται να είναι ο θυμός, που εκτός από επιθετικές συμπεριφορές μπορεί να αποτελέσει το έναυσμα για κοινωνική κυριαρχία, πάθος για την πολιτική και χαρισματική συμπεριφορά.
- Αναφορικά με τα κίνητρα, παρουσιάζει την υψηλότερη επιτυχία και δύναμη από κάθε πρόεδρο των ΗΠΑ.

Ναρκισσισμός

- Οι πολιτικοί με ναρκισσιστικά στοιχεία σκοράρουν ψηλά στην κλίμακα της αυτοαξιολόγησης.
- Διακατέχονται από μία αβάσιμη αίσθηση σημαντικότητας και ανωτερότητας.
- Εκμεταλλεύονται τους γύρω τους.
- Έχουν την ανάγκη για τον θαυμασμό, την αναγνώριση και την επιβεβαίωση από τους άλλους.
- Κάθε κριτική μεταφράζεται ως απειλή και κατ' επέκταση προχωρούν σε επιθετικές συμπεριφορές (Cichocka et al., 2024).

Ναρκισσισμός

- Έρευνα σε 42 Προέδρους των ΗΠΑ.
- Οι πολιτικοί με μεγαλεπήβολο ναρκισσισμό (π.χ. Lyndon Johnson) έχουν καλές προεδρικές επιδόσεις, καθώς μπορούν να διαχειριστούν τις κρίσεις και είναι πρόθυμοι να πάρουν ρίσκα (Watts et al., 2013).
- Διαθέτουν φαντασία και ηγετικές ικανότητες.
- Είναι ικανοί να πείθουν τον λαό και να τον παίρνουν με το μέρος τους, καθώς και να θέτουν στόχους.
- Είναι πιο πιθανό να εισάγουν νέες νομοθεσίες.
- Τέλος, προσανατολίζονται στην εξουσία.

Ναρκισσισμός

- Οι πολιτικοί με στοιχεία ευαίσθητου ναρκισσισμού (π.χ. Andrew Johnson) δεν παρουσιάζουν κάποια θετική συσχέτιση με δείκτες αποτελεσματικής πολιτικής ηγεσίας.
- Αντίθετα, είναι πιο επιρρεπείς σε λάθη και μειονεκτούν από άποψη ικανοτήτων.
- Τέλος, οι πολιτικοί και των δύο τύπων ναρκισσισμού είναι πιο πιθανό να προχωρήσουν σε ανήθικες συμπεριφορές και προτιμούν την πολιτική επιτυχία έναντι της αποτελεσματικής πολιτικής.
- Φαίνεται πως οι προσαρμοστικές/θετικές πτυχές του μεγαλεπήβολου ναρκισσισμού συνδέονται θετικά με την εξωστρέφεια, ενώ οι δυσπροσαρμοστικές/αρνητικές πτυχές με τη προσήνεια.

Ναρκισσισμός

- Οι πολιτικοί με ναρκισσιστικά χαρακτηριστικά επιτυγχάνουν στις εκλογές, λόγω της χαρισματικότητάς τους και της ικανότητας να διαχειρίζονται τις κρίσεις.
- Αυτός ο τύπος συμμετοχής ταιριάζει με το προφίλ του ναρκισσιστή, καθώς ικανοποιεί την επιθυμία του για κυριαρχία, αναγνώριση και θαυμασμό. Ωστόσο, δεν συνεπάγεται αποτελεσματική πολιτική ηγεσία.
- Εκδηλώνουν προβληματική συμπεριφορά, προχωρούν σε ηθικά αμφιλεγόμενες δράσεις και επιθετικές εκστρατείες.
- Γενικά, ο μεγαλεπήβολος ναρκισσισμός συνδέεται σημαντικά με τον Προσανατολισμό Κοινωνικής Κυριαρχίας (SDO), σε σχέση με τον Δεξιόστροφο Αυταρχισμό (RWA), λόγω της αποδοχής των ανισοτήτων και της τήρησης της ιεραρχίας.
- Το συμπέρασμα είναι πως απαιτείται περαιτέρω έρευνα σε σχέση με τους διαφορετικούς τύπους ναρκισσισμού και τις ιδεολογίες με τις οποίες συνδέονται.

Λήψη αποφάσεων και διαχείριση κρίσεων

- Οι πολιτικές κρίσεις αποτελούν συνθήκη που ευνοεί την εκδήλωση των χαρακτηριστικών προσωπικότητας του εκάστοτε ηγέτη.
- Ο τρόπος απάντησης σε μία αναδυόμενη κρίση μπορεί να διαχωριστεί σε κατηγορίες όπως : απειλή , αντιμετώπιση ως επείγουσα κατάσταση , αβεβαιότητα και ανάληψη ευθύνης
- Σε μία προσπάθεια σύνδεσης των χαρακτηριστικών προσωπικότητας και του τρόπου διαχείρισης της οικονομικής κρίσης που ξεκίνησε το 2009-2010 στην Ελλάδα με βάση την Ανάλυση Ηγετικών Γνωρισμάτων φάνηκε ότι η πίστη στην ικανότητα ελέγχου γεγονότων και η αυτοπεποίθηση του κάθε Ευρωπαίου ηγέτη είχαν τη μεγαλύτερη επίδραση (Van Esch & Swinkels, 2015).
- Σημειώνεται ότι ο παράγοντας της πίεσης που δεχόταν το κάθε κράτος είχε μέτρια επίδραση στην επιλογή τρόπου διαχείρισης.

Λήψη αποφάσεων και διαχείριση κρίσεων

- Ο Γιώργος Παπανδρέου εμφάνιζε την υψηλότερη πίστη στην ικανότητα ελέγχου γεγονότων από όλους τους υπό μελέτη ηγέτες και εμφάνιζε χαμηλότερα ποσοστά προσλαμβανόμενης απειλής συγκριτικά με την Angela Merkel της οποίας η χώρα ήταν υπό αισθητά λιγότερη πίεση .
- Έτσι, επιβεβαιώνεται η αρχική υπόθεση ότι η υψηλή πίστη στην ικανότητα ελέγχου γεγονότων οδηγεί σε μειωμένη αίσθηση απειλής .
- Επίσης, ο Γεώργιος Παπανδρέου εμφάνιζε υψηλή αυτοπεποίθηση και αναλάμβανε ευθύνη για την οικονομική κρίση σε σχετικά παρόμοιο βαθμό με την Merkel επιβεβαιώνοντας εν μέρει την υπόθεση ότι η υψηλότερη αυτοπεποίθηση θέτει τον ηγέτη πιο μακριά από τη πηγή του προβλήματος.
- Η Angela Merkel εμφάνιζε επίσης υψηλότερη γνωστική πολυπλοκότητα σε σχέση με τον Παπανδρέου ο οποίος σημείωνε και μέτρια προς χαμηλή αβεβαιότητα.

Λήψη αποφάσεων και διαχείριση κρίσεων

- Ακόμη μία περίπτωση λήψης αποφάσεων σε περιόδους κρίσεων αποτελούν οι αποφάσεις της Μεγάλης Βρετανίας να ενταχθεί στον πόλεμο του Ιράκ υπό την ηγεσία του Tony Blair (Dyson, 2006).
- Ο ίδιος χαρακτηρίζεται από υψηλή πίστη στην ικανότητα ελέγχου των γεγονότων γεγονός που έχει άμεση σύνδεση με την απόφασή να ενταχθεί σε έναν πόλεμο που αποτελούσε ζήτημα εξωτερικής πολιτικής των ΗΠΑ.
- Υψηλή επίδοση εμφάνιζε και στην ανάγκη για εξουσία που θα μπορούσε να εξηγήσει το ότι παρά την αντίσταση των Βρετανών πολιτών και πολιτικών ο ίδιος έδειξε επιμονή υπερασπιζόμενος την αρχική του απόφαση.
- Τέλος, ο Blair εμφάνιζε χαμηλή γνωστική πολυπλοκότητα και αυτό είχε αντανάκλαση στον τρόπο σκέψης που εμφάνιζε (π.χ. Saddam Hussein κακόβουλος-ΗΠΑ αθώα στάση), ενώ ενδιαφέρον παρουσιάζει ότι ο λόγος του είναι γεμάτος από θρησκευτικές αναφορές.

Λήψη αποφάσεων και διαχείριση κρίσεων : λαϊκισμός

- Σύνδεση χαρακτηριστικών προσωπικότητας (Big 5) με λαϊκισμό πολιτικών ηγετών και πως επηρεάζεται η λήψη αποφάσεων σχετικά με ζητήματα εξωτερικής πολιτικής.
- Διαφοροποίηση μεταξύ ιδεοκρατικού (ανθεκτικός, προσηλωμένος σε ιδέες και αξίες που θεωρεί σημαντικές), και πολιτικο-στρατηγικού (καταστασιακός, μεταβολή απόψεων ηγέτη μόνο για να έρθει με το μέρος του ο λαός) λαϊκισμού.
- Χαρακτηριστικά όλων των λαϊκιστών ηγετών ανεξαρτήτως, αποτελούν η έντονη ανάγκη ελέγχου των καταστάσεων και μια σχετικά μειωμένη προσωπική ανάγκη για εξουσία και ενδοομαδική μεροληψία – στο μυαλό τους δεν είναι τόσο έντονη η αντιπαλότητα λαού με ελίτ.
- Αναλύσεις στοιχείων προσωπικότητας, καταδεικνύουν τον Αμερικάνο πρόεδρο Donald Trump, ως αυτόν που ενσαρκώνει πληρέστερα το παράδειγμα του πολιτικο-στρατηγικού λαϊκιστή ηγέτη, ενώ την Αργεντινή πρόεδρο Christina Kirchner, του ιδεοκρατικού.
- Δεν υπάρχει ένα κοινό προφίλ προσωπικότητας για όλους τους λαϊκιστές ηγέτες, πράγμα που γίνεται φανερό μέσα από την ευελιξία των αποφάσεών τους για την εξωτερική πολιτική.

Συζήτηση

- Η προσωπικότητα των πολιτικών ηγετών αποτελεί ένα ιδιαίτερα πολύπλοκο πεδίο και θα πρέπει να αποφεύγουμε να ανάγουμε κοινωνικά γεγονότα στο προφίλ ενός και μόνου ηγέτη καθώς έτσι παρακάμπτουμε την σημασία του κοινωνικού πλαισίου.
- Είναι δύσκολο να συνδυάσουμε τα αποτελέσματα από την πληθώρα ερευνών λόγω του ότι έχουν γίνει μέσω διαφορετικών μεθόδων. Επίσης, σημαντικό ρόλο παίζει το γεγονός ότι πολλοί σημαντικοί πολιτικοί έχουν αποβιώσει.
- Η Ανάλυση Ηγετικών Γνωρισμάτων που χρησιμοποιείται σε μία πλειονότητα ερευνών για την πολιτική προσωπικότητα δεν λαμβάνει υπόψιν την επίδραση του διαφορετικού πολιτικού συστήματος στο οποίο ανήκει ο κάθε ηγέτης.
- Τα περισσότερα δεδομένα αφορούν Αμερικανούς και Ευρωπαίους ηγέτες παραλείποντας την πολιτική προσωπικότητα ηγετών που εντάσσονται σε συλλογικού τύπου κοινωνίες.
- Καταληκτικά, οι έρευνες δεν οδηγούν σε ένα ενοποιημένο συμπέρασμα ως προς το τι θεωρείται θεμιτό και τι αθέμιτο χαρακτηριστικό στην πολιτική ηγεσία.

Βιβλιογραφία

- Cichocka, A., Marchlewska, M., Cislak, A. (2024). Self-worth and politics: The distinctive roles of self-esteem and narcissism. *Political Psychology*, 45, 43-85. <https://doi.org/10.1111/pops.12897>
- Costa, P. T., & McCrae, R. R. (1992). Four ways five factors are basic. *Personality and Individual Differences*, 13(6), 653–665. [https://doi.org/10.1016/0191-8869\(92\)90236-l](https://doi.org/10.1016/0191-8869(92)90236-l)
- Coolidge, F. L., & Segal, D. L. (2009). Is Kim Jong-il like Saddam Hussein and Adolf Hitler? A personality disorder evaluation. *Behavioral Sciences of Terrorism and Political Aggression*, 1(3), 195-202. <https://doi.org/10.1080/19434470903017664>
- Dyson, S. B. (2006). Personality and foreign policy: Tony Blair's Iraq decisions. *Foreign Policy Analysis*, 2(3), 289-306. <https://doi.org/10.1111/j.1743-8594.2006.00031.x>
- Fouquet, S., & Brummer, K. (2023). Profiling the personality of populist foreign policy makers: A leadership trait analysis. *Journal of International Relations and Development*, 26(1), 1–29. <https://doi.org/10.1057/s41268-022-00270-2>
- Hermann, M. G., Preston, T., Korany, B., & Shaw, T. M. (2001). Who leads matters: The effects of powerful individuals. *International Studies Review*, 3(2), 83–131. <https://www.jstor.org/stable/3186566>
- McAdams, D. P. (2016, June). The Mind of Donald Trump. *The Atlantic*. <http://www.theatlantic.com/magazine/archive/2016/06/the-mind-of-donald-trump/480771/>
- Rubenzer, S. J., Faschingbauer, T. R., & Ones, D. S. (2000). Assessing the U.S. Presidents using the revised NEO Personality Inventory. *Assessment*, 7(4), 403–419. <https://doi.org/10.1177/107319110000700408>

Βιβλιογραφία

- Semenova, E., & Winter, D. G. (2020). A motivational analysis of Russian presidents, 1994–2018. *Political Psychology*, 41(4), 813–834. <https://doi.org/10.1111/pops.12652>
- Silvester, J., Wyatt, M., & Randall, R. (2014). Politician personality, Machiavellianism, and political skill as predictors of performance ratings in political roles. *Journal of Occupational and Organizational Psychology*, 87(2), 258–279. <https://doi.org/10.1111/joop.12038>
- Van Esch, F., & Swinkels, M. (2015). How europe’s political leaders made sense of the euro crisis: The influence of pressure and personality. *West European Politics*, 38(6), 1203–1225. <https://doi.org/10.1080/01402382.2015.1010783>
- Watts, A. L., Lilienfeld, S. O., Smith, S. F., Miller, J. D., Campbell, W. K., Waldman, I. D., Rubenzer, S. J., & Faschingbauer, T. J. (2013). The double-edged sword of grandiose narcissism: Implications for successful and unsuccessful leadership among U.S. Presidents. *Psychological Science*, 24(12), 2379–2389. <https://doi.org/10.1177/0956797613491970>
- Winter, D. G. (2005). Things I’ve learned about personality from studying political leaders at a distance. *Journal of Personality*, 73(3), 557–584. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2005.00321.x>
- Winter, D. G. (2011). Philosopher-king or polarizing politician? A personality profile of Barack Obama. *Political Psychology*, 32(6), 1059–1081. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9221.2011.00852.x>
- Winter D. G., (2013). Personality profile of political elites. In L.Huddy, D.O. Sears & J.S.Levy (Eds.), *The Oxford handbook of political psychology* (2nd ed., pp. 423-458).Oxford University Press.